

Atsevišķu konkrēto tirgu izvērtējums

Saīsinājumi:

KP – Konkurences padome

VP – AS „Valmieras piens”

RPK – AS „Rīgas piena kombināts”

Jogurta vairumtirdzniecības tirgus

- Abi apvienošanās dalībnieki ražo un realizē jogurtu Latvijas teritorijā, tomēr pat ņemot vērā tikai Latvijā ražoto produkciju (ievērojamu tirgus daļu aizņem importa produkcija), RPK un VP tirgus daļas nav tik lielas, lai apvienošanās varētu būtiski samazināt konkurenci tirgū.
- Šī tirgus lielākais dalībnieks starp Latvijas ražotājiem arī pēc apvienošanās būtu AS „Tukuma piens”.

Siera vairumtirdzniecības tirgus

- Gan RPK, gan VP ražo vairāku veidu sierus.
- RPK gan pirms apvienošanās, gan pēc tās būtu lielākais tirgus dalībnieks no Latvijas ražotājiem, taču tā tirgus daļa ir ievērojami mazāka, ietverot importa produkciju. Savukārt VP tirgus daļa bijusi pavisam neliela, līdz ar to apvienošanās rezultātā nav paredzama būtiska koncentrācija šajā konkrētajā tirgū.
- Gan RPK, gan VP tirgus daļas 2011.gadā ir samazinājušās.
- SIA „Latvijas piens” jaunbūvējamā rūpnīcā, kuras darbības uzsākšana paredzēta 2012.gada vidū, arī paredzēts ražot dažādu veidu, t.sk. Holandes un Krievijas tipa, sieru.

Sviesta, margarīna vairumtirdzniecības tirgus.

- Gan RPK, gan VP ražo sviestu.
- Latvijā līdztekus pašmāju ražošanai, gan sviests, gan tā aizstājējprodukts margarīns, tiek importēti, tomēr, pat aplūkojot tikai Latvijā ražoto sviestu, RPK un VP tirgus daļas kopā gan 2010., gan 2011.gadā ir mazākas par AS „Tukuma piens” tirgus daļu. Tāpat AS „Krāslavas piens” ir būtisks konkurents apvienošanās dalībniekiem.

Skābā krējuma vairumtirdzniecības tirgus

- Gan VP, gan RPK ražo un realizē skābo krējumu.
- Šajā tirgū lielāko daļu ieņem AS „Tukuma piens” produkcija, spēcīgs konkurents ir arī AS „Latgales piens”, salīdzinoši nelielos daudzumos skābais krējums tiek arī importēts. Pat ņemot vērā tikai Latvijā ražoto produkciju, apvienošanās rezultātā nevar rasties RPK un VP būtisks pārsvars pār citiem tirgus dalībniekiem.

Saldā krējuma vairumtirdzniecības tirgus

- Abi apvienošanās dalībnieki ražo un pārdod Latvijas tirgū saldo krējumu.
- No ražošanas viedokļa salda krējums var būt savstarpēji viegli aizstājams ar citiem produktiem, līdz ar to ražotāji varētu samērā ātri pārorientēties, piemēram, no skābā krējuma ražošanas uz saldā krējuma ražošanu un otrādi.
- Gan AS „Tukuma piens”, gan SIA „Rīgas piensaimnieks” norādījušas, ka saldā krējuma ražošanu varētu palielināt pieprasījuma pieauguma gadījumā. SIA „Rīgas piensaimnieks” to pašlaik eksportē uz citām valstīm. Bez tam kopējais salda krējuma saražotais un realizētais apjoms nav tik liels, lai to būtu ļoti problemātiski aizstāt.
- Saldo krējumu paredzēts ražot arī SIA „Latvijas piens” jaunceļamajā rūpnīcā.

- Lai arī apvienošanās dalībniekiem kopā ir būtiski lielāka tirgus daļa nekā pārējiem tirgus dalībniekiem, tomēr apvienošanās tieši šī piena produkta tirgū nevarētu radīt jaunajam tirgus dalībniekam ilgstoši tik ievērojamu pārsvaru, ka tas varētu tikt jaunprātīgi izmantots ilgtermiņā.

Biezpiena vairumtirdzniecības tirgus

- Abi apvienošanās dalībnieki ražo un realizē biezpienu Latvijas teritorijā.
- To gatavo no pasterizēta piena, un tā derīguma termiņš nav liels, kas ir viens no iemesliem, kuru dēļ importa iespējas ir ierobežotas, tomēr veikalos ir pieejams arī citās Baltijas valstīs ražotais biezpiens.
- Lai arī abiem apvienošanās dalībniekiem kopā pieder lielāka tirgus daļa nekā pārējiem tirgus dalībniekiem, Baltijas mērogā to tirgus daļa ir mazāka un tirgū pastāv pietiekama konkurence.

Kefīra (arī paniņas, tīrkultūra, rūgušpiens, rjaženka) vairumtirdzniecības tirgus un piena vairumtirdzniecības tirgus

- Tuvākajā laikā Latvijas ražotāji nevarēs aizstāt apvienošanās dalībnieku ražoto produkciju, attiecīgi apvienotais uzņēmums saglabātos kā tirgus līderis.
- Ģeogrāfiskā tirgus robežas varētu būt vērtējamā kā Latvija, ar iespēju nākotnē paplašināties līdz Baltijas tirgum, bet ne pašā tuvākajā laikā. Tādējādi apvienotajam tirgus dalībniekam varētu veidoties dominējošais stāvoklis, jo sevišķi piena vairumtirdzniecības tirgū. Dominējošā stāvoklī esošam tirgus dalībniekam pastāv Konkurences likumā definēti aizliegumi, tostarp aizliegums piemērot netaisnīgas pārdošanas cenas, atteikties slēgt darījumu ar citu tirgus dalībnieku bez objektīvi attaisnojoša iemesla u.c. Tādējādi virkne nosacījumu apvienotajam tirgus dalībniekam būtu ievērojami dominējošā stāvokļa iestāšanās gadījumā. Tai pašā laikā prezumējams, ka dominējošais stāvoklis kefīra un tamlīdzīgo produktu vai piena vairumtirdzniecības tirgū varētu iestāties attiecībā uz vairumtirgotājiem un maziem un vidēja lieluma mazumtirgotājiem, kamēr nav pamata uzskatīt, ka attiecībā uz lielveikalu vidi, kurā lielveikalu tīkliem ir ievērojama iepirkuma vara, apvienotajam tirgus dalībniekam radīsies dominējošs stāvoklis.
- Lai novērstu riskus, ko šāds tirgus varas pieaugums rada, nepieciešams noteikt saistošu noteikumu.

Svaigpiena iepirkuma tirgus

- Apvienošanās dalībnieki svaigpienu iepērk no zemniekiem un to kooperatīviem.
- Apvienotā tirgus dalībnieka tirgus daļa nav tik liela, lai apvienošanās varētu radīt būtisku konkurences samazināšanos.
- Svaigpiens no Latvijas tiek eksportēts pārsvarā uz Lietuvu. Imports notiek ievērojami mazākā apmērā, bet tas arī mēdz būt no Lietuvas vai Igaunijas.
- Apvienotajam uzņēmumam arī pēc darījuma būs spēcīgi konkurenti, līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka tas varētu ilgstoši brīvi noteikt iepirkuma cenu neatkarīgi no pārējo konkurentu, t.sk. Lietuvas piena pārstrādes uzņēmumu, piedāvājumiem.
- Liela tirgus līdera izveidošanās varētu būt labvēlīga zemniekiem, kuri nodod pienu.
- Aptaujātās piena kooperatīvu sabiedrības norādījušas, ka tās ir pārdevušas vai pārdod pienu apvienošanās dalībniekiem, bet tām ir pastāvējušas un arī šobrīd pastāv alternatīvas piena realizācijas iespējas. Arī Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija norādījusi, ka tās biedriem pastāv iespēja pārdot pienu citiem tirgus dalībniekiem gan Latvijā (lai gan izvēles iespēja būs ierobežota), gan ārzemēs (Lietuvā, Igaunijā, Polijā).

- Tā kā, iespējams, vajadzības gadījumā ne visi piena ražotāji (jo sevišķi zemnieku saimniecības) ātri spēj reaģēt, atrodot citu piena pircēju vai iestājoties kooperatīvā, nepieciešams noteikt saistošu noteikumu, liedzot apvienotajam uzņēmumam bez savlaicīgas brīdināšanas lauzt līgumus.
- Abi apvienošanās dalībnieki atrodas Vidzemē, bet svaigpienu iepērk vairākos reģionos. Vidzemē atrodas arī citi piena pārstrādātāji – SIA „Rīgas piensaimnieks”, AS „Smiltenes piens”, AS „Rankas piens” – turklāt pienu Vidzemē iepērk arī AS „Preiļu siers”, tādējādi zemnieku saimniecībām kopumā ir iespēja izvēlēties citu netālu esošu pircēju.
- Viens no apvienotā tirgus dalībnieka konkurentiem norādīja, ka, piemēram, strauji palielinot ražošanas jaudas, ražojot lielā daudzumā piena produktus eksportam, apvienotajam tirgus dalībniekam būtu nepieciešams aizvien vairāk svaigpiena, veicinot svaigpiena deficītu. Šāda situācija būtu labvēlīga piena piegādātājiem, bet nelabvēlīga pārējiem piena nozares posmiem (pārstrādātājiem un tirgotājiem), kā arī patērētājiem. Tomēr, ņemot vērā pastāvošo uzņēmumu attīstības plānus, kā arī jaunā piena pārstrādes uzņēmuma būvniecību Jelgavā, KP secināja, ka izvērtējamajam apvienošanās darījumam faktiski nav izšķirošas ietekmes uz iespējamo svaigpiena apjoma pieprasījuma palielināšanos nākotnē, līdz ar to ar šo KP lēmumu nav iespējams novērst tādu risku. Turklāt pastāv iespēja paplašināt svaigpiena iepirkuma ģeogrāfiskās robežas – iepirkt pienu ārpus Latvijas.

Citi tirgi

- Padziļināti vērtēt apvienošanās ietekmi uz piena dzērienu, ilgstoši uzglabājamo pienu un saldējumu (šos produktus ražo AS „Rīgas piena kombināts”) un biezpiena sierīņu, dažādu desertu, gāzēto dzērienu, siera suliņu, kā arī siltumenerģijas (šos produktus ražo AS „Valmieras piena kombināts”) nebija nepieciešamības, jo nevienu no šiem produktiem vienlaicīgi neražo abi apvienošanās dalībnieki, tādējādi apvienošanās rezultātā nenotiks koncentrācija.
- Abi tirgus dalībnieki ražo sauso piena pulveri, taču no aptaujātajiem mazumtirgotājiem tikai divi ir norādījuši, ka tādu pārdod Latvijā, un iepērk sauso pienu tikai no VP un viena ārvalstu piegādātāja. Šis produkts ir viegli importējams, to ražo arī AS „Preiļu siers”, līdz ar to uzskatāms, ka šajā preču grupā apvienošanās nevar radīt būtisku risku konkurencei.